

3 Rozvodovost

V roce 2011 bylo rozvedeno 28 113 manželství,³ což bylo o 2,7 tisíce méně než v roce 2010. Od roku 1989 jde o nejvyšší meziroční pokles počtu rozvodů s výjimkou roku 1999, kdy se roční počet rozvodů snížil o 8,7 tisíce ve srovnání s rokem 1998.⁴ V relaci k počtu sňatků, z nichž pocházela rozvedená manželství, se v roce 2011 snížila úhrnná rozvodovost, která udává, jaký podíl manželství by skončil rozvodem při zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství v daném roce. V roce 2011 dosáhla úhrnná rozvodovost 46,2 %, což představuje pokles z rekordní hodnoty 50,0 % v roce 2010.⁵ Průměrná délka trvání manželství při rozvodu činila 12,9 let. Podíl žádostí o rozvod, jejichž navrhovatelkami jsou ženy, se pohybuje dlouhodobě okolo dvou třetin.

Tab. 3.1 Ukazatele rozvodovosti, 2001-2011

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet rozvodů celkem	31 586	31 415	31 129	31 300	29 133	30 783	28 113
Úhrnná rozvodovost (na 100 sňatků)	44,7	48,7	48,7	49,6	46,8	50,0	46,2
Průměrná délka trvání manželství	11,3	12,0	12,3	12,3	12,5	12,7	12,9

Podíl opakovaných rozvodů se dlouhodobě udržuje na úrovni okolo 20 % u mužů i u žen a nejinak tomu bylo i v roce 2011. Téměř 81 % z celkového počtu rozvedených mužů a žen v roce 2011 se rozvádělo poprvé. V 72 % případů šlo o první rozvod u obou manželů, u 11 % rozvedených dvojic se jednalo o oboustranně opakovaný rozvod, zbylých 17 % připadá na kombinace, kdy muž se rozváděl poprvé a pro ženu to byl již další rozvod, nebo se muž rozváděl opakovaně a ze strany ženy to byl první rozvod. Zastoupení opakovaných rozvodů se u mužů a u žen liší v závislosti na dosaženém vzdělání. Analýza rozvodů podle vzdělání je však stále více ovlivňována možností vzdělání neuvádět, resp. poskytovat tento údaj dobrovolně. V roce 2011 nejvyšší dosažené vzdělání nebylo uvedeno u téměř 41 % mužů i žen. Na obou stranách je obecně zastoupení opakovaných rozvodů nejvyšší u osob se základním vzděláním (v roce 2011 u mužů 22 %, u žen 28 %). Mezi ženami, které vzdělání uvedly platí, že se zvyšujícím se stupněm vzdělání se snižuje zastoupení opakovaných rozvodů (v roce 2011 u vysokošolaček až k 14 %). I mezi muži platí podobná závislost, ale není tak silná jako v případě žen a s výjimkou výše zmíněného základního vzdělání se podíl opakovaných rozvodů u vyšších vzdělanostních skupin pohybuje na úrovni 18-20 %.

Tab. 3.2 Rozvody podle pořadí, 2001-2011

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet rozvodů celkem	31 586	31 415	31 129	31 300	29 133	30 783	28 113
v tom na návrh: muži	10 355	10 469	10 586	10 952	10 291	10 653	9 946
ženy	21 231	20 946	20 543	20 348	18 842	20 130	18 167
Pořadí rozvodu muže: 1.	25 445	25 126	24 900	25 260	23 488	24 792	22 650
2.	5 505	5 564	5 446	5 289	4 973	5 300	4 815
3.+	636	725	783	751	672	691	648
Pořadí rozvodu ženy: 1.	25 730	25 388	25 104	25 388	23 593	25 001	22 740
2.	5 297	5 345	5 347	5 269	4 944	5 129	4 815
3.+	559	682	678	643	596	653	558

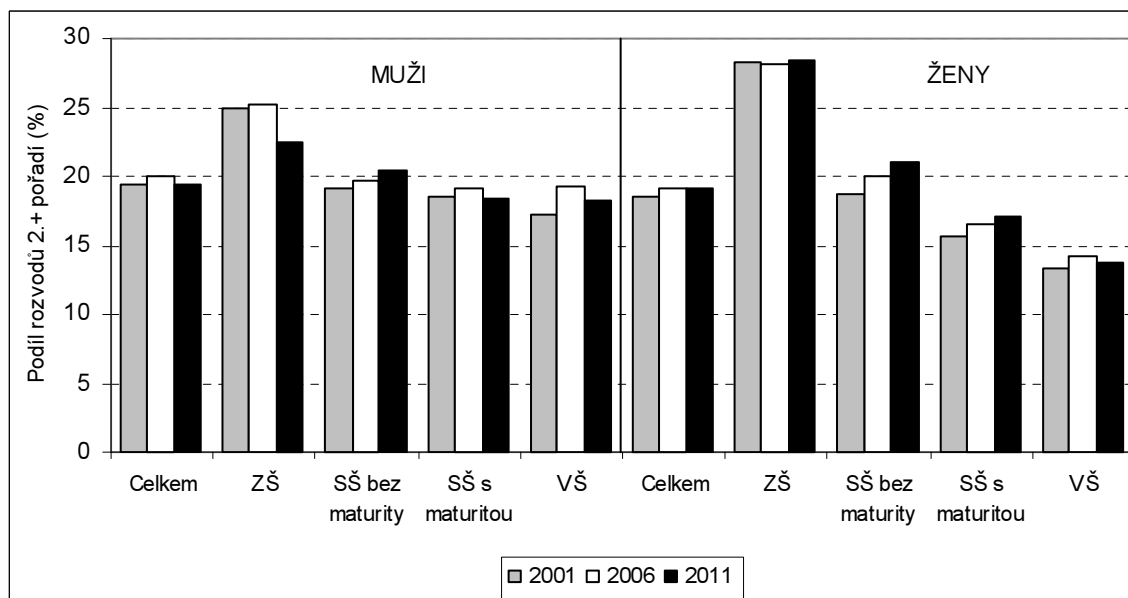
V roce 2011 se v souvislosti s rostoucím zastoupením rozvodů dlouhotrvajících manželství a také s poklesem plodnosti mladších věkových skupin dále snížilo zastoupení rozvádějících se manželů, kteří v době rozvodu měli nezletilé děti. Meziroční změnou o 1 procentní bod se jeho prozatím nejnižší úroveň v roce 2010 dále snížila na 56,3 %. V roce 2011 bylo rozvedeno 15,8 tisíc manželství, v nichž přišlo o úplnou rodinu 23 716 nezletilých dětí. Z manželství, která v roce 2011 skončila rozvodem a v nichž v té době žilo alespoň jedno nezletilé dítě, bylo většinou (56,5 %) právě jedno dítě, v 38,4 % dvě děti a 5,1 % rozvádějících mělo aktuálně v péči tři či více nezletilých. Tato struktura se dlouhodobě významně nemění, v průměru na jednu rozvádějící se dvojici s nezletilými dětmi připadá 1,5 dítěte.

³ Počínaje rokem 2007 přebírá ČSÚ elektronickou formou z datového skladu Ministerstva spravedlnosti ČR údaje pouze o kladně vyřízených žádostech o rozvod. Nemá již k dispozici počet všech ukončených rozvodových řízení.

⁴ K tomuto poklesu tehdy došlo v důsledku novely zákona č. 94/1963 Sb., který byl upraven zákonem č. 91/1998 Sb., jímž se mimo jiné měnily i podmínky pro rozvod.

⁵ Hodnocení míry rozpadu partnerských svazků je statisticky založeno pouze na hodnocení rozpadu manželství, neboť údaje za ukončení nesezdaných soužití neexistují a nesleduje se ani vznik těchto partnerství, přičemž se ale tyto formy partnerského soužití stávají stále častější.

Obr. 3.1 Podíl rozvodů vyššího pořadí podle pohlaví a vzdělání (v %), 2001-2011

Tab. 3.3 Rozvody podle počtu nezletilých dětí, 2001-2011

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Rozvody bez nezletilých dětí	11 037	12 412	12 721	13 104	12 282	13 143	12 282
Rozvody s nezletilými dětmi	20 549	19 003	18 408	18 196	16 851	17 640	15 831
v tom s 1 dítětem	11 940	11 004	10 345	10 358	9 533	9 853	8 948
s 2 dětmi	7 586	7 085	7 189	6 989	6 538	6 903	6 074
s 3 a více dětmi	1 023	914	874	849	780	884	809
Počet nezletilých dětí celkem	30 385	28 117	27 546	27 034	25 094	26 483	23 716
Podíl manželství s nezletilými dětmi (%)	65,1	60,5	59,1	58,1	57,8	57,3	56,3

I v 21. století pokračoval trend, jenž započal již na počátku 90. let 20. století, a sice zvyšování zastoupení rozvodů déletrvajících manželství. V roce 2001 se po více než 20 letech od sňatku rozvedlo 19,3 % všech manželství, která byla v tom roce rozvedena, a v roce 2011 představovala manželství trávající více než 20 let už 30,1 % ze všech rozvodů. Podíl manželství rozvedených po 15-19 dokončených letech právního trvání manželství se během sledovaného období zdánlivě příliš nezměnil, když v roce 2001 představovala tato rozvedená manželství 14,0 % z celkového počtu rozvedených párů a v roce 2011 to bylo 14,9 %, ale v letech 2005-2010 se jejich podíl pohyboval mezi 15 až 18 %. Manželství, která trvala 10-14 dokončených let, představovala na začátku sledovaného období 22,0 % rozvedených párů, o deset let později jich bylo o více než 6 procentních bodů méně. Zastoupení manželství, která byla rozvedena v 6. až 10. roce svého trvání, se snížilo z jedné čtvrtiny v roce 2001 na jednu pětinu v roce 2011. Od začátku tisíciletí připadá na manželství kratší 5 let 18-20 % rozvodů.

Tab. 3.4 Rozvody podle délky trvání manželství, 2001-2011

Délka trvání manželství (roky)	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0-4	6 282	5 715	5 665	5 997	5 760	6 029	5 358
5-9	7 826	7 209	6 808	6 573	5 925	6 132	5 675
10-14	6 960	5 681	5 424	5 148	4 771	4 997	4 440
15-19	4 408	5 479	5 480	5 493	4 933	5 098	4 188
20+	6 110	7 331	7 752	8 089	7 744	8 527	8 452
Celkem	31 586	31 415	31 129	31 300	29 133	30 783	28 113
Struktura (v %):							
0-4	19,9	18,2	18,2	19,2	19,8	19,6	19,1
5-9	24,8	22,9	21,9	21,0	20,3	19,9	20,2
10-14	22,0	18,1	17,4	16,4	16,4	16,2	15,8
15-19	14,0	17,4	17,6	17,5	16,9	16,6	14,9
20+	19,3	23,3	24,9	25,8	26,6	27,7	30,1

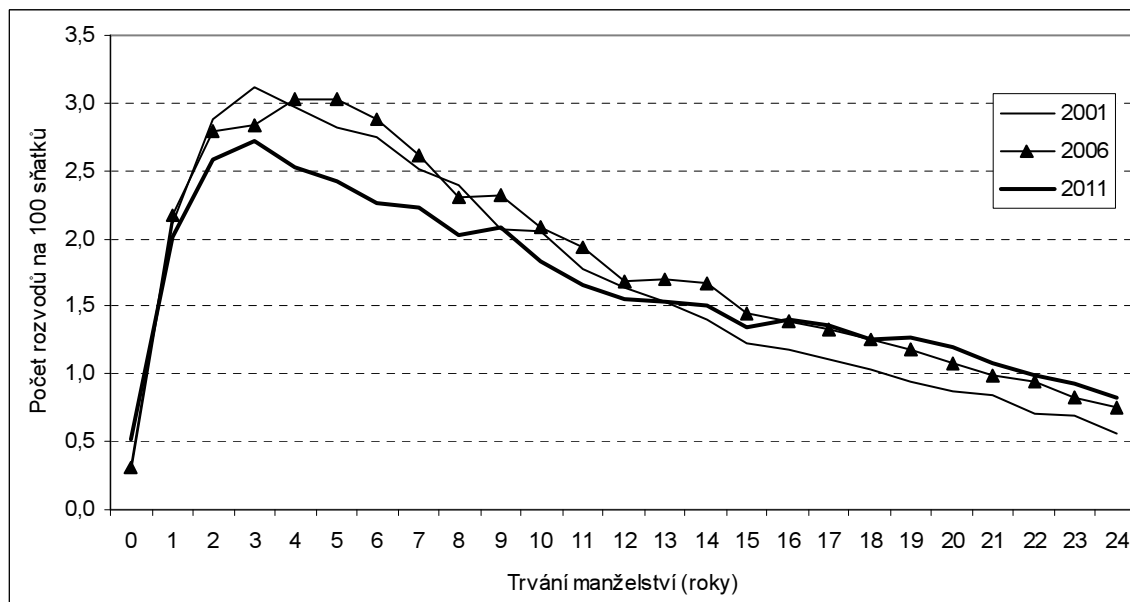
Nejvyšší intenzita rozvodovosti byla v roce 2011 ve třetím až pátém roce trvání manželství, kdy v každém roce z těchto tří let skončilo 25 až 27 z 1 000 manželství rozvodem. Stejně tomu bylo i v roce 2001, kdy se však ve třetím až pátém roce rozvedlo 29 až 31 z 1 000 manželství.

Rozvodovost lze sledovat také v závislosti na věku rozvedených, zde však je podstatně ovlivněna vývojem rozložení a intenzity sňatečnosti podle věku. Intenzitní ukazatele, které vztahují počet rozvodů v daném věku k osobám, které se reálně mohou rozvést (tj. pouze k ženatým, resp. vdaným), si i nadále udržely svá maxima ve věkové skupině 20-24 let. Se zvyšujícím se věkem se intenzita rozvodovosti snižuje, přičemž mezi 30. a 40. rokem života dochází jen k mírnému poklesu. Ve srovnání s rokem 2010 klesla intenzita rozvodovosti mužů a žen ve všech věkových skupinách s výjimkou 55-59letých žen, kde došlo k mírnému nárůstu.

Tab. 3.5 Rozvodovost podle délky trvání manželství, 2001-2011

Délka trvání manželství (roky)	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0	0,28	0,30	0,50	0,62	0,61	0,54	0,51
1	2,11	2,17	2,10	2,21	2,22	2,20	2,00
2	2,89	2,79	2,88	2,75	2,67	2,95	2,59
3	3,12	2,83	2,74	3,17	2,66	2,94	2,71
4	2,97	3,03	2,81	2,72	2,67	2,74	2,53
5	2,82	3,02	2,81	2,85	2,44	2,64	2,43
6	2,75	2,88	2,76	2,74	2,41	2,46	2,25
7	2,51	2,61	2,49	2,45	2,36	2,37	2,24
8	2,39	2,31	2,37	2,24	2,15	2,25	2,02
9	2,07	2,32	2,14	2,12	1,98	2,12	2,08
10-14	1,68	1,81	1,82	1,81	1,72	1,82	1,62
15-19	1,10	1,32	1,36	1,41	1,34	1,49	1,33
20-24	0,74	0,92	0,98	1,02	0,95	1,02	1,00
25+	0,32	0,41	0,43	0,46	0,45	0,51	0,51

Obr. 3.2 Rozvodovost podle délky trvání manželství, 2001-2011

Od roku 1995, kdy započalo sledování státní příslušnosti rozvádějících se osob (namísto národnosti), měl podíl cizích státních příslušníků, které rozvedl český soud, rostoucí tendenci. V roce 2011 bylo rozvedeno 1 874 manželství, v nichž alespoň jeden z partnerů nebyl občanem ČR, což představovalo 6,7 % z celkového počtu rozvodů; meziročně tak došlo k poklesu o 0,4 procentního bodu. Na straně mužů bylo rozvedených cizinců 4,3 % (absolutně 1 196), z čehož nejvíce připadlo na státní občany Slovenska (266), Ukrajiny (103) a Vietnamu (98). Ženy-cizinky představovaly 3,0 % z rozvedených žen (absolutně 848). Z hlediska státního občanství se na předních třech příčkách umístily stejné kategorie jako u mužů, avšak podle četnosti v pořadí Ukrajina (234), Slovensko (231) a Vietnam (106).

V roce 2011 bylo u českého soudu rozvedeno 170 manželství, kde ani jeden z partnerů neměl české občanství. Nejčastěji se jednalo dvojice mající občanství Slovenska (35), Vietnamu (20) a Ukrajiny (18). Mezi dvojicemi, v nichž měli manželé různé státní občanství, byly nejčastěji rozvedeny dvojice Slovák-Ukrajinka.

Škála zaznamenaných státních občanství je v případě rozvedených mužů širší než v případě žen. Rozvedení muži-cizinci byli občany některého z 93 států, ženy-cizinky měly občanství z 55 zemí světa. Oproti roku 2010, v němž byli na straně mužů rozvedeni občané z 87 států a na straně žen z 53 zemí, se tak dále zvýšila různorodost státních občanství osob, které byly českými soudy rozvedeny.

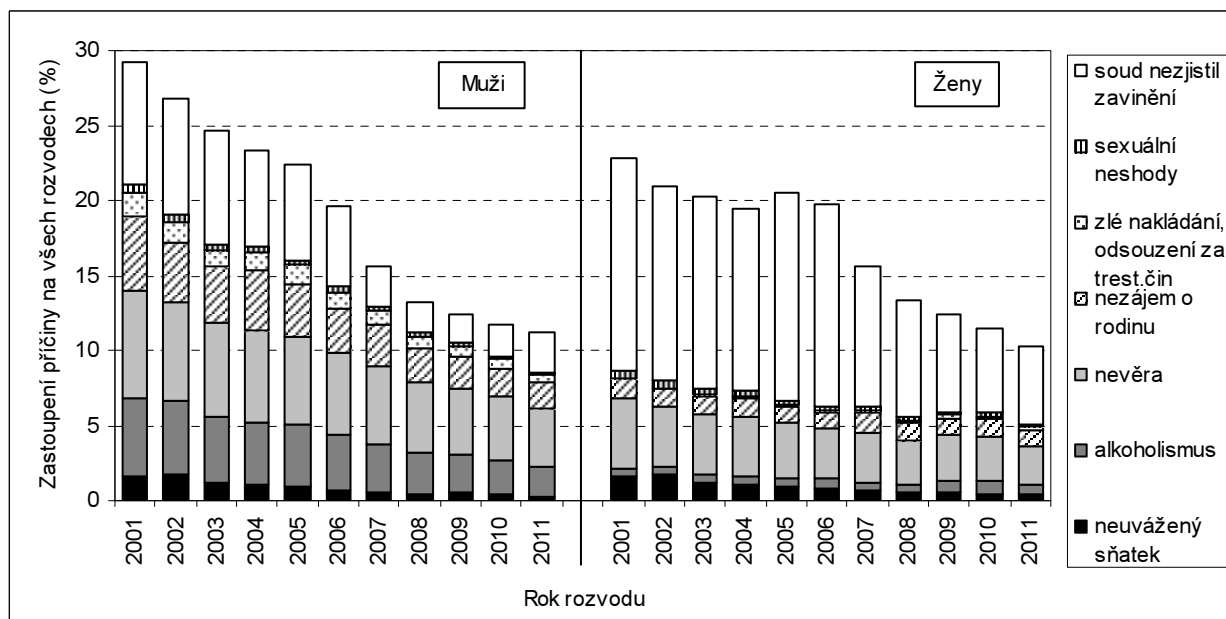
Tab. 3.6 Rozvody podle státního občanství* manželů, 2001-2011

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Rozvody alespoň s 1 cizincem	1 033	1 872	2 151	2 217	1 989	2 184	1 874
- podíl na všech rozvodech (%)	3,3	6,0	6,9	7,1	6,8	7,1	6,7
Rozvody - oba cizinci	24	86	113	118	138	197	170
Rozvody - žena ČR + cizinec	643	1 069	1 198	1 268	1 074	1 197	1 026
z toho státní občanství							
Slovensko	131	165	186	207	212	248	222
Ukrajina	44	103	94	108	100	82	83
Vietnam	66	236	232	206	171	127	78
Německo	46	64	77	75	53	57	59
Spojené státy	18	23	37	38	27	41	36
Rozvody - muž ČR + cizinka	366	717	840	831	777	790	678
z toho státní občanství							
Ukrajina	91	259	270	276	198	196	203
Slovensko	80	123	153	166	186	216	181
Vietnam	22	97	111	101	108	107	85
Rusko	40	89	103	99	91	73	58
Polsko	50	28	36	38	36	40	21

* výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2011

Hlášení o rozvodu, z něž demografická statistika získává údaje, obsahuje tradičně také položku „příčina rozvratu manželství na straně muže/ženy“. Uvádí se tyto kategorie: a) neuvážený sňatek, b) alkoholismus, c) nevěra, d) nezáměr o rodinu, e) zlé nakládání, odsouzení za trestný čin, f) rozdílnost povah, názorů a zájmů, g) zdravotní důvody, h) sexuální neshody, i) ostatní příčiny a j) soud nezjistil zavinění. Tyto údaje jsou však již dlouhá léta obtížně využitelné. Už v roce 1991 byla „rozdílnost povah, názorů a zájmů“ příčinou rozvodu u téměř 41 % mužů a žen, kategorie „ostatní“ byla jako příčina rozvodu uvedena u 9 % rozvedených

Obr. 3.3 Rozvody podle vybraných příčin rozvratu manželství, 2001-2011

mužů a 10 % rozvedených žen. Pokud jsou manželé dohodnuti ohledně majetkového vypořádání a na úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu, tak dle novely zákona o rodině s účinností od 1. srpna 1998 soud dokonce příčiny rozvratu manželství vůbec nezjišťuje. Tyto případy, v nichž dochází k rozvodu po vzájemné dohodě, byly při zpracování navíc zařazovány právě do jedné ze dvou výše uvedených kategorií. Od roku 2007 v souvislosti se změnou způsobu sběru dat jsou tyto nesporné rozvody přiřazovány pouze do kategorie „rozdíl povah, názorů a zájmů“. Statistika příčin rozvratu manželství potvrzuje stále čtenější využití obecných příčin (kategorie „rozdíl povah, názorů a zájmů“ a „ostatní“) před konkrétně formulovanými příčinami na straně muže či ženy. Uvedené dvě kategorie zahrnovaly v roce 2011 již téměř 89 % případů u mužů i u žen, z toho tři čtvrtiny připadly na prvně jmenovanou.

Z konkrétně formulovaných příčin byla v roce 2011 na obou stranách manželské dvojice nejčastěji soudem identifikována jakožto příčina rozvratu manželství nevěra (na straně muže 1 072 případů, tj. 3,8 % a 697, tj. 2,5 % u žen). Druhým nejčtenějším důvodem byl alkoholismus muže či nezáměr o rodinu ze strany ženy. Na straně muže soud nezjistil zavinění u necelých 3 %, na straně ženy v necelých 5 % případů. Oproti tomu v roce 1991 soud nezjistil zavinění u 23 % rozváděných žen a pouze u 7 % rozváděných mužů. Mezi konkrétními příčinami rozvratu manželství byla tehdy nejčastější nevěra, a to u mužů (4 341, tj. 14,8 % z celkového počtu rozvodů) i u žen (3 985, tj. 13,6 %).